

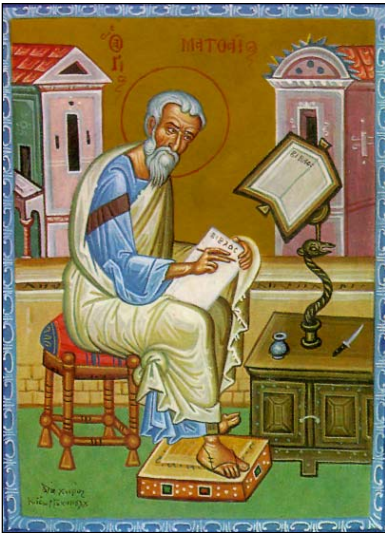

Ἡ Ταπείνωση τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου*

*Μιὰ Μαρτυρία τῆς Παραδόσεως
γιὰ τὴν Κριτικὴ Μελέτη τῶν Πηγῶν*

Ἡλία Βουλγαράκη (†1999)

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΜΑΤΘΑΙΟ, πού, ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, ἔγραψε ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια, ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲ μᾶς δίνει παρὰ μόνο μία πληροφορία γιὰ τὸ βίο του, ἂν ἐξαιρέσουμε μιὰ ἄλλη ἀκόμη, δηλαδὴ τὸν Κατάλογο τῶν Ἀποστόλων, ὅπου μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Ματθαῖος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους.

Ἡ μοναδικὴ λοιπὸν πληροφορία γιὰ τὸ βίο τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου προέρχεται ἀπὸ τὴν περιγραφὴ τῶν τριῶν συνοπτικῶν Εὐαγγελιστῶν, δηλαδὴ τῶν Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ, γιὰ τὴν κλήση του ἀπὸ τὸ Χριστὸ (Μτ. θ´ 9· Μκ. β´ 14· Λκ. ε´ 27).

Ἀπὸ τὴ διήγηση τοῦ γεγονότος ποὺ συνέβη στὴν Καπερναοὺμ πληροφοροῦμαστε τρία πράγματα: ὅτι ὁ Ματθαῖος ὀνομαζόταν καὶ Λευῖ, ὅτι τὸν πατέρα του τὸν ἔλεγαν Ἀλφαῖο καὶ ὅτι τὸ ἐπάγγελμά του πρὶν δεχθεῖ τὴν πρόσκληση τοῦ Χριστοῦ ἦταν τελώνης,

δηλαδὴ συλλέκτης φόρων.

Ἀπὸ τίς πληροφορίες καὶ μόνο αὐτὲς εἶναι προφανῶς ἀδύνατο νὰ βγάλει κανεὶς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος ἦταν ἄνθρωπος ταπεινώσεως.

Τὸ γεγονὸς πάλι ὅτι αὐτὸς μαζί με τοὺς ὑπόλοιπους Ἀποστόλους ἔλαβε κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ τοὺς φώτισε, τοὺς κάθαρε καὶ τοὺς πλούτισε με χάρισματα, ἐξυπακούει βέβαια

ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος ἀπέκτησε μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως, ὥστόσο δὲ μᾶς ἐξηγεῖ τὸ λόγο γιὰ τὴν ιδιαίτερη ὑπογράμμιση τῆς Παραδόσεως, εἰδικὰ γιὰ τὸν Ἀπόστολο Ματθαῖο, ὅτι διακρινόταν ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐτὴ ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως.

* * *

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ τῆς ὑποθέσεως ποὺ μᾶς ἀποσχολεῖ κρύβεται σὲ ἓνα κείμενο καὶ σὲ ἓναν ἄνθρωπο.

Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶναι ἡ δεύτερη ἀπὸ τὶς δύο πληροφορίες, ποὺ ὅπως εἶπαμε προηγουμένως ἔχουμε γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ πληροφορία ἐκείνη ποὺ παραθεωρήσαμε, δηλαδὴ ὁ Κατάλογος τῶν Ἀποστόλων.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος πάλι ποὺ θὰ συμβάλει στὴ ἐπίλυση τοῦ μυστικοῦ τῆς ὑποθέσεώς μας εἶναι ὁ πρῶτος ἀρχαῖος καὶ μέγας ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Εὐσέβιος († 339).

Ὁ Εὐσέβιος ἦταν φίλος τοῦ αὐτοκράτορα Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ κυρίως ἦταν ἄνθρωπος μεγάλης μορφώσεως καὶ συγγραφέας ἑνὸς πλήθους ἀξιόλογων βιβλίων μὲ πρῶτο καὶ πιὸ γνωστὸ τὴν *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*.

Φαίνεται ὅτι ἔπρεπε τὸ κείμενο τοῦ Καταλόγου τῶν Ἀποστόλων νὰ συναντήσῃ τὸ προσεκτικὸ μάτι τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γιὰ νὰ τὸ ἀξιοποιήσῃ καὶ νὰ βγάλῃ ἔτσι τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ματθαῖος διακρινόταν ἀπὸ ταπεινώση.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν κι ἐμεῖς αὐτὸ ποὺ εἶδε ὁ Εὐσέβιος, δηλαδὴ τὸν Κατάλογο τῶν Ἀποστόλων ἢ πιὸ σωστὰ τὸν Κατάλογο, ὅπως περιέχεται στὰ Εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ.

Κατάλογος Ματθαίου

«... πρῶτος Σίμων,
ὁ λεγόμενος Πέτρος
καὶ Ἀνδρέας
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβος
ὁ τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννης
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,
Φίλιππος
καὶ Βαρθολομαῖος,
Θωμᾶς
καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης,
Ἰάκωβος
ὁ τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖος,
Σίμων
ὁ Καναναῖος
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
ὁ παραδιδούς αὐτόν».

Κατάλογος Μάρκου

«καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα
τῷ Σίμωνι Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον
τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου
καὶ Ἀνδρέαν

καὶ Φίλιππον
καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Ματθαῖον
καὶ Θωμᾶν
καὶ Ἰάκωβον
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖον
καὶ Σίμωνα
τὸν Καναναῖον
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,
ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν».

Κατάλογος Λουκᾶ

«Σίμωνα
ὃν ὀνόμασε Πέτρον
καὶ Ἀνδρέαν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην

καὶ Φίλιππον
καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Ματθαῖον
καὶ Θωμᾶν
καὶ Ἰάκωβον
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Σίμωνα
τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν
καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,
ὃς ἐγένετο προδότης».

Τί ὅμως παρατήρησε ὁ Εὐσέβιος παραπάνω ἀπὸ μᾶς γιὰ νὰ βγάλει τὸ γνωστὸ μας συμπέρασμα γιὰ τὸν Ἀπόστολο Ματθαῖο;

Οἱ παρατηρήσεις του αὐτὲς βρίσκονται σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ 17 ἀποσπάσματα ἐνὸς ἔργου του, ποῦ δυστυχῶς δὲ διασώθηκε ὀλόκληρο. Στὸ ἔργο αὐτὸ ἀσχολιόταν μὲ τὴ θεοφάνεια τοῦ Λόγου.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁ Εὐσέβιος παρατηρεῖ μιὰ μικρὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Καταλόγου τοῦ Ματθαίου καὶ τῶν ὑπολοίπων δύο Εὐαγγελιστῶν.

Οἱ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς παραθέτουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου δίχως κανένα σχόλιο. Ὁ Ματθαῖος στὸν Κατάλόγό του καὶ δίπλα στὸ ὄνομά του παραθέτει τὸ χαρακτηρισμὸ «ὁ τελώνης».

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ὀδήγησε τὸν Εὐσέβιο στὸ εὐλόγο συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος ἔγραψε αὐτὸν τὸν χαρακτηρισμὸ ὄχι ἀσφαλῶς γιὰ νὰ τιμήσει τὸν ἑαυτό του ἀπέναντι στοὺς ἄλλους Ἀποστόλους ποῦ ἦσαν στὴν πλειονότητά τους ψαράδες, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν ὑποτιμήσει.

Πόσο σωστὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦτο καταφαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν ἀρχαία ἐποχὴ, ἀλλὰ καὶ στὰ χρόνια τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τελώνη θεωρεῖτο ἠθικὰ ἐπιλήψιμο

λόγω τῶν ἐκβιασμῶν ποὺ ἔκαναν οἱ τελῶνες σὲ πλούσιους καὶ φτωχοὺς γιὰ νὰ συνάξουν περισσότερα χρήματα. Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ τελῶνης κατατάσσεται συχνὰ μαζί με τοὺς ἁμαρτωλοὺς (Μτ. θ´ 10· ια´ 19· κα´ 31· Μκ. β´ 15· Λκ. ε´ 29· ζ´ 34) ἢ με τοὺς ἀπίστους (ἐθνικοὺς) (Μτ. ιη´ 17).

Μὲ βάση τὰ παραπάνω συμπεραίνει ὁ Εὐσέβιος ὅτι ὁ Ματθαῖος, προσθέτοντας δίπλα στὸ ὄνομά του τὸ παλιό του ἐπάγγελμα, κινήθηκε ἀπὸ ταπείνωση.

* * *

Ο ΕΥΣΕΒΙΟΣ δὲν συμπεραίνει [ὅμως] τὴν ἀποψή του ὅτι ὁ Ματθαῖος ἦταν ταπεινὸς μόνο ἀπὸ αὐτὴ τὴ λεπτὴ παρατήρηση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μιὰ ἄλλη, ἀκόμα πιὸ λεπτή, ποὺ ἔκανε συγκρίνοντας ἀπὸ μιὰ ἄλλη ὀπτικὴ γωνία τὸν Κατάλογο τῶν Ἀποστόλων καὶ συγκεκριμένα τὸν Κατάλογο τοῦ Ματθαίου με τοὺς ἀντίστοιχους Καταλόγους τῶν ὑπόλοιπων Εὐαγγελιστῶν.

Στὸν Κατάλογο τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου διαπιστώνουμε ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ τοὺς τέσσερις πρῶτους, Πέτρο, Ἀνδρέα, Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη, κατατάσσονται κατὰ ζεύγη. Ἔτσι ἔχουμε: Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος κ.ο.κ.

Οἱ ὑπόλοιποι δύο Εὐαγγελιστὲς συνδέουν ὅλα τὰ ὀνόματα μεταξύ τους στὸν Κατάλογο με ἓνα «καί».

Ἀνεξάρτητα πάντως ἂν ἡ κατάταξη τῶν Ἀποστόλων γίνεται κατὰ ζεύγη ἢ κατὰ συνεχὴ παράθεση, δηλαδὴ ὁ ἓνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλον, κρατιέται μιὰ ἐνιαία σειρὰ στὴν ἐνημέρωση τῶν ὀνομάτων τῶν Ἀποστόλων.

Ὡστόσο ἡ σειρὰ αὐτὴ παρουσιάζει στὸν Κατάλογο τοῦ Ματθαίου μιὰ μικρὴ ἀνωμαλία. Στους Εὐαγγελιστὲς Μᾶρκο καὶ Λουκᾶ σημειώνεται πρῶτος ὁ Ματθαῖος καὶ δεύτερος ὁ Θωμᾶς. Στὸν κατάλογο τοῦ Ματθαίου γίνεται τὸ ἀντίθετο· πρῶτα ὁ Θωμᾶς καὶ ὕστερα ὁ Ματθαῖος. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ ζεῦγος τῶν Ἀποστόλων στὸν κατάλογο τοῦ Ματθαίου ἔχει πρῶτο τὸν Ἀπόστολο Θωμᾶ καὶ δεύτερο τὸν Ἀπόστολο Ματθαῖο.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ «ἀνομωλία» ἔγινε ἢ ἀφορμὴ νὰ βγάλει ὁ Εὐσέβιος τὸ δεύτερο συμπέρασμά του γιὰ τὴν ταπείνωση τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου.

Γιὰ τὸν Εὐσέβιο ἡ «ἀνωμαλία» αὐτὴ δὲν ἦταν τυχαία, ἀλλὰ ὀφειλόταν σὲ πρωτοβουλία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου.

Συγκεκριμένα ὁ Ματθαῖος, σύμφωνα μὲ τὸν Εὐσέβιο, γράφοντας τὸν Κατάλογο τῶν Ἀποστόλων στὸ Εὐαγγέλιό του κατὰ ζεύγη καὶ μὴ θέλοντας νὰ προτάξει τὸν ἑαυτό του πρὶν ἀπὸ τὸ Θωμᾶ, ὅπως τὸ κάνουν οἱ ἄλλοι Εὐαγγελιστές, ἀντέστρεψε τὴ σειρὰ βάζοντας πρῶτα τὸν ἀπόστολο Θωμᾶ καὶ ὕστερα τὸν ἑαυτό του.

Ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ λεπτομέρεια ὁ ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας μας Εὐσέβιος συνάγει τὸ δεῦτερο συμπέρασμά του γιὰ τὸ φρόνημα ταπεινώσεως ποὺ διέκρινε τὸ Ματθαῖο.

* * *

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ μὲ τὸ ὠραῖο αὐτὸ δίδαγμα ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Εὐσέβιος γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀρετὲς ποὺ διέκρινε τὸν Ἀπόστολο Ματθαῖο, μᾶς διδάσκει τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχει ἢ ἀπὸ μέρους μας προσεκτικὴ ἀνάγνωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Μιὰ τέτοια ἀνάγνωση ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς διδάξει καὶ συγχρόνως νὰ μᾶς μυήσει στὸ πνεῦμα τῆς ἱεραποστολῆς καὶ στὸ ἦθος τῶν ἱεραποστόλων, ὅπως μᾶς τὸ προβάλλει στὴν περίπτωσή μας ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος.

(*) Ἡλία Βουλγαράκη, Καθημερινὲς Ἱστορίες Ἁγίων καὶ Ἀμαρτωλῶν στὸ Βυζάντιο, σελ. 179-184, ἔκδοση β', «Μαῖστρος», Ἀθήνα 2002. Τὸ κείμενο αὐτὸ πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικὸ «Φῶς Ἐθνῶν», τεύχ. 52 (1989), σελ. 3-4.